

ที่ นน ๐๐๓๒.๐๑๓/๕.๐๑๕

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน

ถนนน่าน-ทุ่งช้าง ตำบลผาสิงห์

อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐

๕ สิงหาคม ๒๕๖๔

เรื่อง การใช้ฟ้าทะลายโจรในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID - 19)

เรียน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลน่าน /ผู้อำนวยการโรงพยาบาลชุมชนทุกแห่ง และสาธารณสุขอำเภอทุกอำเภอ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. สำเนาหนังสือกรรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก จำนวน ๑ ฉบับ

ด่วนที่สุด ที่ สร ๐๕๐๘/ ว ๓๖๕๑ ลงวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๖๔

๒. สำเนาหนังสือกรรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก จำนวน ๑ ฉบับ

ที่ สธ ๐๕๐๒/ ๙๐๓ ลงวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔

๓. สำเนาหนังสือกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก จำนวน ๑ ฉบับ

ด่วนที่สุด ที่ สธ ๐๕๐๒/ ว ๓๘๗๖ ลงวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๔

๔. หนังสือเสวนาวิชาการ ฯ จำนวน ๑ เล่ม

ตามที่ กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ได้ผลักดันการเพิ่มข้อบ่งใช้
ฟ้าทะลายโจรในบัญชียาหลักแห่งชาติ ในการนำไปใช้รักษาผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID - 19)
ที่มีความรุนแรงน้อย ผู้ป่วยเข้าถึงยาได้ง่าย และสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้ป่วยในภาพรวม นั้น

ในการนี้ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน ขอส่งแนวทางการใช้ฟ้าทะลายโจรในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID - 19) มายังหน่วยงานของท่าน เพื่อให้บุคลากรทางการแพทย์ มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรฟ้าทะลายโจร ในการรักษาโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID - 19) รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๑ - ๔

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายวรินทร์เทพ เชื้อสำราญ)

นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดน่าน

กลุ่มงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

โทรศัพท ๐ ๕๕๖๐ ๐๐๖๘ - ๕๑๒

(ผู้ประสานงาน : นายนพเก้า วงศ์กองแก้ว)

โทรสาร ๐ ๕๔๖๐ ๐๐๗๕

อีเมล thaimednan@gmail.com

ด่วนที่สุด

ที่ สร ๐๕๐๘/ว ๗๖๕๐

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กระทรวงสาธารณสุข
ถนนติวานนท์ จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐

๗ กรกฎาคม ๒๕๖๔

เรื่อง เผยแพร่หนังสือเสวนาวิชาการ (DTAM Forum) “ฟ้าทะลายโจร” สมุนไพรไทยในวิกฤต COVID-19

เรียน นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด

สิ่งที่ส่งมาด้วย หนังสือเสวนาวิชาการ (DTAM Forum) “ฟ้าทะลายโจร” สมุนไพรไทยในวิกฤต COVID-19
จำนวน ๑ เล่ม

ด้วยการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ COVID-19 กระตุ้นการดำเนินชีวิต สังคม เศรษฐกิจ และส่งผลให้เกิดสภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขทั่วโลก ในหลายประเทศเร่งคัดค้านวิธีการรักษา และศึกษาวิจัยสมุนไพร ตำรับยาแผนดั้งเดิมที่มีศักยภาพป้องกันโรค COVID-19 ประเทศไทยเป็นหนึ่งในหลายประเทศที่พยายามคัดค้าน พัฒนยา และวัคซีนอย่างเร่งด่วน ซึ่งการพัฒนาจากสมุนไพรเป็นหนึ่งในภารกิจสำคัญของกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก และฟ้าทะลายโจรถือเป็นหนึ่งในการศึกษาวิจัยที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี สามารถผลักดันให้มีการเพิ่มข้อบ่งใช้ในบัญชียาหลักแห่งชาติ สำหรับใช้รักษาผู้ป่วยโรค COVID-19 ที่มีความรุนแรงน้อย เพื่อให้ผู้ป่วยเข้าถึงยาได้ง่ายและสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้ป่วย ในภาพรวม

ในการนี้ เพื่อเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้ฟ้าทะลายโจร ในโรคโควิด-19 แก่บุคลากรทางการแพทย์ กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก จึงได้ดำเนินการจัดทำหนังสือเสวนาวิชาการ (DTAM Forum) “ฟ้าทะลายโจร” สมุนไพรไทยในวิกฤต COVID-19 และเห็นควรเผยแพร่หนังสือดังกล่าว ให้กับหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงผู้ที่สนใจ เพื่อนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลวิชาการด้านสมุนไพร การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือกในระยะยาวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ต่อไป จะเป็นพระคุณ

ขอแสดงความนับถือ

(นายขวัญชัย วิสสุวานนท์)

รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทนอธิบดี

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

กองวิชาการและแผนงาน

โทร. ๐ ๒๑๔๔ ๕๖๔๖

โทรสาร ๐ ๒๑๔๔ ๕๖๔๗

11/10/2564

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน

เลขที่รับ ๙๙๙๕

วันที่ 22 ก.ค. 2564

เวลา 14.47 น.

ที่ สธ ๐๕๐๒/๙๐๓

ถึง สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด/ โรงพยาบาลศูนย์/ โรงพยาบาลทั่วไป/ โรงพยาบาลชุมชน/
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ทุกแห่ง

ด้วย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ได้ปรับปรุงคำแนะนำในการใช้สมุนไพร
ฟ้าทะลายโจร ในสถานการณ์ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) โดยจัดทำเป็นข้อควร
รู้เกี่ยวกับการใช้สารแอนโดรกราโฟไลด์ในผลิตภัณฑ์ฟ้าทะลายโจร เพื่อการรักษาโควิด - 19 และขอความร่วมมือ
เก็บข้อมูลผู้ป่วยที่ได้รับยาสมุนไพรฟ้าทะลายโจรและอาการภายหลังรับการรักษา รายละเอียดตามเอกสารแนบ
หรือสามารถดาวน์โหลดได้ที่ <https://thaicam.go.th/andrographolide/>

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

แบบเก็บข้อมูลผู้ป่วยโควิด-19

ข้อควรรู้เกี่ยวกับการใช้
สารแอนโดรกราโฟไลด์

กองการแพทย์ทางเลือก

โทรศัพท์ ๐ ๒๕๔๑ ๗๐๐๗ ต่อ ๒๖๐๕

หมายเหตุ: ได้ส่งหนังสือวิชาการของกองการแพทย์ทางเลือกมาพร้อมนี้

ข้อควรรู้เกี่ยวกับ การใช้ “สารแอนโดรกราโฟไลด์” ในผลิตภัณฑ์ “ฟ้าทะลายโจร” เพื่อ “การรักษาโควิด-19”

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ แพทย์หญิง สยมพร ศิรินาวิ
แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านโรคติดเชื้อและระบาดวิทยาคลินิก คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี ม.มหิดล
นายแพทย์ กุลธนิศ วนรัตน์
ผู้อำนวยการสำนักงานวิจัยการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข
เภสัชกร วราวุธ เสริมสินศิริ
ผู้อำนวยการกองผลิตภัณฑ์สมุนไพร สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
เภสัชกร วรสุตา ยุงทอง
อนุกรรมการพัฒนาบัญชียาหลักแห่งชาติด้านสมุนไพร
3 กรกฎาคม 2564

■ ฟ้าทะลายโจรกับโควิด-19

ฟ้าทะลายโจร (*Andrographis paniculata*) เป็นพืชท้องถิ่นของอินเดียและศรีลังกา และกระจายไปยังเอเชียใต้และตะวันตกเฉียงใต้ ใช้เป็นสมุนไพรในการรักษาโรคต่าง ๆ มานานหลายสิบปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคติดเชื้อและอาการหวัด เป็นพืชเขตร้อนชื้น ไม่สามารถปลูกในเขตหนาวหรือเขตอบอุ่นได้

สารสำคัญที่ออกฤทธิ์ คือ แอนโดรกราโฟไลด์ (andrographolide) และอนุพันธ์ ซึ่งมีรายงานการค้นพบในวารสารอินเดียตั้งแต่ พ.ศ. 2494 งานวิจัยส่วนใหญ่ตีพิมพ์ในวารสารของประเทศอินเดียและจีน มีการวิจัยในฐานะเป็นสารสกัดแอนโดรกราโฟไลด์ ที่มีฤทธิ์ยับยั้งไวรัสชนิดต่าง ๆ นานกว่า 10 ปี รวมทั้งมีการวิจัยหาขนาดยาและผลข้างเคียง

เมื่อเกิดการระบาดของโควิด-19 การวิจัยพบว่าสารแอนโดรกราโฟไลด์มีฤทธิ์ยับยั้งการเพิ่มจำนวนของไวรัสโควิด-19 (SARS-CoV-2) ในเซลล์เนื้อเยื่อ แต่ไม่ยับยั้งการเข้าเซลล์

ข้อมูลวิจัยการใช้ยาฟ้าทะลายโจร (ที่มีสารแอนโดรกราโฟไลด์ตามที่กำหนด) รักษาผู้ติดเชื้อโควิด-19 ในประเทศไทย พบว่า มีผลข้างเคียงน้อย และมีประโยชน์ในการรักษาผู้ติดเชื้อที่ไม่มีอาการ และผู้มีอาการน้อย (ยังไม่มีปอดอักเสบ) โดยระงับไม่ให้โรครุนแรงขึ้น หายจากการติดเชื้อโดยไม่เกิดปอดอักเสบ นอกจากนี้ ประเทศจีนได้ผลิตแอนโดรกราโฟไลด์ชนิดฉีดในการรักษาโควิด-19 ที่อาการรุนแรงกว่า

ฟ้าทะลายโจรมี 3 กลไกที่เกี่ยวข้องในการรักษาโควิด-19 คือ

1. การยับยั้งการเพิ่มจำนวนของไวรัส (virostatic) ไม่มีฤทธิ์ป้องกันการเข้าเซลล์หรือกำจัดไวรัส
2. ลดการอักเสบ ซึ่งมีผลในการลดไข้ ลดอาการหวัด ไอ เจ็บคอ
3. ปรับภูมิคุ้มกัน

■ ผู้ติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ที่ควรจะได้รับ การรักษาด้วยยาฟ้าทะลายโจร

1. ผู้ที่ได้รับการตรวจยืนยันว่ามี การติดเชื้อโควิด-19 และไม่มีข้อห้ามต่อการ ใช้ฟ้าทะลายโจร

1.1 ผู้ติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ที่ไม่มีอาการ

1.2 ผู้ติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ที่มีอาการไม่รุนแรง คือไม่น่าจะมีปอดอักเสบ ไม่มีปัจจัยเสี่ยงต่อการเป็นโรครุนแรง ไม่มีโรคร่วมที่สำคัญ

1.3 ผู้ป่วยโควิด-19 ทุกกรณีที่ยังต้องรอการรับเข้าโรงพยาบาลเพื่อรับการรักษา

2. ผู้สัมผัสใกล้ชิดกับผู้ติดเชื้อโควิด-19ที่มีความเป็นไปได้สูงที่จะติดเชื้อ พิจารณาเช่นเดียวกับข้อ 1. โดยไม่ต้องรอผลการตรวจหาไวรัส

■ ขนาดยาที่ใช้ในการรักษาโควิด-19 โดยการยับยั้งการเพิ่มจำนวนไวรัสในเซลล์

ใช้ยาฟ้าทะลายโจรที่ระบุปริมาณแอนโดรกราโฟไลด์ เท่านั้น

ขนาดยาสำหรับผู้ใหญ่ หรือผู้ที่มีน้ำหนักตัวตั้งแต่ 50 กิโลกรัมขึ้นไป คือ

“แอนโดรกราโฟไลด์ 180 มก./วัน แบ่งให้วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เป็นเวลา 5 วัน”

ใช้ได้ทั้งในรูปแบบ ยาสารสกัดฟ้าทะลายโจร และ ยาผงบดฟ้าทะลายโจร ต้องให้ได้ปริมาณที่ได้รับใกล้เคียง 180 มก./วัน กรณีตัวอย่าง เช่น

1. กรณีที่ฉลากมีการระบุปริมาณสารแอนโดรกราโฟไลด์ที่ชัดเจน เช่น

ยาสารสกัดฟ้าทะลายโจร ซึ่งมีการระบุปริมาณสารแอนโดรกราโฟไลด์ 20 มก./แคปซูล ให้กินครั้งละ 3 แคปซูล วันละ 3 ครั้ง

2. กรณีที่ฉลากมีการระบุปริมาณสารแอนโดรกราโฟไลด์เป็นค่า “ไม่น้อยกว่า หรือ %” เช่น

2.1 ยาสารสกัดฟ้าทะลายโจร หรือ ยาผงบดฟ้าทะลายโจร ชนิดแคปซูล ซึ่งมีการระบุปริมาณ “สารแอนโดรกราโฟไลด์ไม่น้อยกว่า 12 มก./แคปซูล” ให้กินครั้งละ 5 แคปซูล วันละ 3 ครั้ง

2.2 ยาผงบดฟ้าทะลายโจร ชนิดแคปซูล ระบุ % เช่น “สารแอนโดรกราโฟไลด์ไม่น้อยกว่า 2%” (สำหรับ ขนาด 400 มก./แคปซูล เมื่อคำนวณเป็นปริมาณแอนโดรกราโฟไลด์จะได้ไม่น้อยกว่า 8 มก./แคปซูล) ให้กินครั้งละ 7 แคปซูล วันละ 3 ครั้ง

3. กรณีที่ฉลากไม่ได้ระบุปริมาณแอนโดรกราโฟไลด์ ไม่แนะนำให้นำมาใช้ในกรณีนี้ แต่สามารถใช้ลดไข้ แก้เจ็บคอ บรรเทาอาการหวัด หรือแก้ท้องเสียแบบไม่ติดเชื้อได้ โดยสามารถอ่านคำแนะนำการใช้ยาตามฉลากและเอกสารกำกับผลิตภัณฑ์นั้น

หมายเหตุ: สามารถตรวจสอบปริมาณสารแอนโดรกราโฟไลด์ในผลิตภัณฑ์สมุนไพรฟ้าทะลายโจร ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์โดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ได้ที่

https://www.fda.moph.go.th/Herbal/SitePages/Angrographis_paniculata.html

■ ข้อพึงตระหนัก

1. การใช้เพื่อยับยั้งการเพิ่มจำนวนของไวรัส (virostatic):

เนื่องจากยาฟ้าทะลายโจรมีฤทธิ์ยับยั้งการเพิ่มจำนวนของไวรัสในเซลล์ แล้วร่างกายกำจัดเอง จึง “จะได้ผลดีขึ้นเมื่อให้ยาเร็วที่สุด” ในขณะที่เป็นการติดเชื้อระยะต้นและเชืวยังน้อย (ไม่ควรเกิน 72 ชั่วโมงหลังรับเชื้อ) ร่วมกับ “การให้ผู้ติดเชื้อได้พักผ่อนและดูแลสุขภาพให้ดี”

2. “ไม่ใช้ในการป้องกันการติดเชื้อ” เพราะยานี้ไม่ป้องกันการที่เชื้อจะเข้าเซลล์ ใช้รักษาในกรณี ที่ติดเชื้อไวรัสโควิด-19 หรือมีเหตุผลให้เชื่อได้ว่าน่าจะมีการติดเชื้อแล้ว

3. กรณีที่ใช้รักษาอาการ เช่น ไข้ หวัด ไอ เจ็บคอ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการยับยั้งการเพิ่มจำนวนไวรัส มีคำแนะนำให้ใช้ขนาดยาน้อยกว่านี้

4. เป็น “ยาที่ความปลอดภัยสูง ประเทศไทยผลิตได้เอง ราคาไม่แพง และข้อมูลเบื้องต้นแสดงว่า มีประโยชน์มาก” ขณะนี้ ถือเป็นยาที่ใช้ในกรณีฉุกเฉิน โดยมีข้อมูลเบื้องต้นในระดับที่ให้ความเชื่อมั่น พอควร เช่นเดียวกับยาฟาวิพิราเวียร์ จึงสมควรพิจารณาใช้รักษาโควิด-19 และช่วยกันรวบรวม ข้อมูลเพิ่มเติมต่อไป

■ ข้อจำกัด ข้อห้าม ข้อควรระวัง

ผู้ป่วยเด็ก : ไม่มีข้อมูลขนาดยาที่เพียงพอที่จะแนะนำให้ใช้ในผู้ป่วยเด็กที่เป็นโควิด-19 รวมทั้งยามี ลักษณะเป็นแคปซูลบรรจุผงยาที่ขมมาก เด็กเล็กจะกินได้ยาก

-สำหรับเด็กโต อาจพิจารณาใช้ขนาด 3-3.5 มก./น้ำหนักตัว 1 กิโลกรัม/วัน แบ่งให้วันละ 3-4 ครั้ง

-เด็กที่น้ำหนักตัวตั้งแต่ 50 กก.ขึ้นไป ใช้ยาในขนาดของผู้ใหญ่

ข้อห้าม : ห้ามใช้ในกรณีต่อไปนี้

- ผู้ที่แพ้ฟ้าทะลายโจร

- หญิงตั้งครรภ์/อาจจะตั้งครรภ์ หญิงที่กำลังให้นมบุตร เพราะอาจทำให้เกิดการบีบตัวของมดลูก เป็นผลให้แท้งหรือคลอดก่อนกำหนด หรือ ทารกผิดปกติ

ข้อควรระวัง :

-การใช้ร่วมกับยากันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulants) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelets) เช่น ยาวาร์ฟาริน แอสไพริน โคลพิโดเกรล เพราะอาจเสริมฤทธิ์กันได้

-การใช้ร่วมกับยาลดความดันเลือด เพราะอาจเสริมฤทธิ์กันได้

-การใช้ร่วมกับยาที่กระบวนการเมแทบอลิซึม ผ่านเอนไซม์ Cytochrome P450 (CYP 450) เนื่องจากฟ้าทะลายโจรมีฤทธิ์ยับยั้งเอนไซม์ CYP 1A2, CYP 2C9 และ CYP 3A4

- หากใช้ขนาดสูงหรือใช้ติดต่อกันเป็นเวลานานเกินกว่าที่แนะนำ อาจทำให้แขนขามีอาการชาหรือ อ่อนแรง และผลข้างเคียงอื่นๆ

อาการไม่พึงประสงค์ : พบได้น้อย

- อาจทำให้เกิดอาการเบื่ออาหาร มวนท้อง ท้องเดิน คลื่นไส้ อาเจียน วิงเวียนศีรษะ ใจสั่น อ่อนเพลีย กรณีที่มีอาการมาก เมื่อหยุดยา ก็จะหายเป็นปกติ
- ผู้ป่วยบางรายอาจเกิดอาการแพ้ เช่น ผื่น ลมพิษ หน้าบวม ให้หยุดยา กินยาแก้แพ้ พบแพทย์ และห้ามใช้ยาอื่นอีก
- ถ้ามีอาการหน้ามืด เวียนศีรษะ ความดันต่ำ ให้นั่งหรือนอนพัก อาการจะดีขึ้น ใน 30 นาที

■ ผลตอบรับ

- ได้มีความเป็นกังวลถึงผลเสียต่อดัชนี จากการสื่อสารต่อกันโดยวาจา
- จากการค้นคว้าข้อมูล พบว่าฟ้าทะลายโจรมีผลในการป้องกันและฟื้นฟูสภาพของตับ (hepatoprotection) ใช้ในการรักษาโรคตับหลายชนิด ทั้งตับอักเสบจากไวรัส ไขมันพอกตับ ฯลฯ การใช้ฟ้าทะลายโจรขนาดสูงหรือเป็นเวลานานเกินกว่าที่แนะนำ อาจทำให้มีการเพิ่มของเอนไซม์ของตับแต่อยู่ในระดับต่ำ ไม่มีรายงานการเกิดการทำลายตับตามที่มีการกล่าวอ้างกัน การใช้ยาอื่นร่วมกับหลายชนิดหรือโรคของผู้ป่วย อาจมีผลต่อดัชนี จำเป็นต้องวิเคราะห์ให้ดี
- หากมีกรณีที่พบว่ามีการทำลายตับขณะใช้ฟ้าทะลายโจร ควรจะวิเคราะห์และบันทึก รายงานให้เป็นที่ทราบกัน

[1] Hossain S, Urbi Z, Karuniawati H, et al. *Andrographis paniculata* (Burm. f.) Wall. ex Nees: An Updated Review of Phytochemistry, Antimicrobial Pharmacology, and Clinical Safety and Efficacy. *Life*. 2021;11(4):348. <https://doi.org/10.3390/life11040348>

[2] Dai Y, Chen SR, Chai L, Zhao J, Wang Y, Wang Y. Overview of pharmacological activities of *Andrographis paniculata* and its major compound andrographolide. *Crit Rev Food Sci Nutr*. 2019; 59: S17-S29. <https://doi.org/10.1080/10408398.2018.1501657>.

[3] Sa-Ngiamsumtorn K, Suksatu A, Pewkliang Y, Thongsri P, Kanjanasirirat P, Manopwisedjaroen S, et al. Anti-SARS-CoV-2 Activity of *Andrographis paniculata* Extract and Its Major Component Andrographolide in Human Lung Epithelial Cells and Cytotoxicity Evaluation in Major Organ Cell Representatives. *J Nat Prod*. 2021;84:1261-270. DOI:10.1021/acs.jnatprod.0c01324.

[4] Phumiamorn S, Sapsutthipas S, Pruksakorn P, Trisiriwanich S. *In vitro* study on antiviral activity of *Andrographis paniculata* against COVID-19. <https://www3.dmsc.moph.go.th/en/>. 2020 (accessed 13 June 2021).

[5] Wanaratana K, Leethong P, Inchai N, Chueawiang W, Sriraksa P, Tabmee A. Efficacy and safety of *Andrographis paniculata* extract in patients with mild COVID-19: A randomized controlled trial. 2021. (during submission for publication)

[6] Benjaponpitaka A, Sawaengthama T, Thaneerata T, et al. Effectiveness of *Andrographis paniculata* on prevention of COVID-19 progression in the early stages of illness: A retrospective cohort study. 2021. (during submission for publication)

[7] Zhang XY, Lv L, Zhou YL, et al. Efficacy and safety of Xiyanping injection in the treatment of COVID-19: A multicenter, prospective, open-label and randomized controlled trial. *Phytother Res*. 2021 May 12;10.1002/ptr.7141. doi: 10.1002/ptr.7141. Epub ahead of print. PMID: 33979464; PMCID: PMC8242486. (Xiyanping เป็นสารสกัดแอนโดรกราโฟไลด์จากฟ้าทะลายโจร)

ด่วนที่สุด

ที่ สธ ๐๕๐๒/๗ ๙/๒

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน

เลขที่รับ ๑๑๑๔

วันที่ ๒๒ ก.ค. ๒๕๖๔

เวลา ๑๔.๔๒

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

กระทรวงสาธารณสุข

ถนนติวานนท์ จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐

๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๔

เรื่อง นโยบายการใช้ฟ้าทะลายโจรในการระบาดของโรค COVID - 19

เรียน นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดทุกแห่ง

อ้างถึง หนังสือกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกที่ สธ ๐๕๐๒/๓๕๙๙ ลงวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๔

สิ่งที่ส่งมาด้วย ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการใช้ฟ้าทะลายโจรในการระบาดของโรค COVID - 19

ตามที่อ้างถึง กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ได้เสนอนโยบายการใช้ฟ้าทะลายโจรในการระบาดของโรค COVID - 19 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการดูแลรักษาผู้ป่วยระยะเริ่มต้น ณ ที่บ้านหรือในชุมชนโดยมีการใช้ฟ้าทะลายโจรควบคู่กับการรักษาโรค COVID - 19 โดยนายแพทย์เกียรติภูมิ วงศ์รจิต ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ได้เห็นชอบให้เป็นนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข เมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๖๔ นั้น

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก จึงขอส่งข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการใช้ฟ้าทะลายโจรในการระบาดของโรค COVID - 19 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติมาพร้อมนี้ รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย โดยสามารถดาวน์โหลดเอกสารได้จาก QR Code ที่ปรากฏท้ายหนังสือฉบับนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและประชาสัมพันธ์ต่อไปด้วย จะเป็นพระคุณ

ขอแสดงความนับถือ

(นายธิตี แสงธรรม)

รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทนอธิบดี

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

เอกสารข้อเสนอแนะเชิงนโยบายฯ

กองการแพทย์ทางเลือก

โทรศัพท์ ๐ ๒๕๕๑ ๗๐๐๗ ต่อ ๒๖๐๕

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
เลขที่รับ 509
วันที่ 16 ก.ค. 2564
เวลา 15.16 น.

เลขที่รับ 1612
วันที่ 12 ก.ค. 2564
เวลา 0.18 น.

รองปลัดกระทรวง
นพ.ณรงค์ สานนิตย์
เลขที่รับ 2030
วันที่ 6/7/64
เวลา 11.32

กระทรวงสาธารณสุข
เลขที่รับ 31213
วันที่ - 5 ก.ค. 2564
เวลา 16.51

ด่วนที่สุด บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กองการแพทย์ทางเลือก

โทร. 0 25541 7007 ต่อ 2702

ที่ สธ.0502/มธ.๕๙๙ วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ในการนำการใช้ฟ้าทะลายโจรในการระบอบของโรค COVID - 19

เรียน ปลัดกระทรวงสาธารณสุข

ด้วยสถานการณ์การระบาดของโรค COVID-19 ที่รุนแรงส่งผลให้บางพื้นที่มีผู้ติดเชื้อจำนวนมาก ที่รอการรักษา และกลุ่มเสี่ยงที่รอการคัดกรองจำนวนมาก และมีหลักฐานจากการวิจัยว่า สาร andrographolide ในฟ้าทะลายโจร มีประโยชน์ในการรักษาผู้ติดเชื้อ SARS-CoV-2 ในระยะเริ่มต้น ขณะที่ยังไม่มีอาการหรือมีอาการน้อย สามารถป้องกันไม่ให้เกิดภาวะปอดอักเสบ ทั้งนี้ ไม่แนะนำให้เดินทาง หรือตระเวนหาที่ตรวจ ซึ่งจะทำให้เกิด การแพร่กระจายของเชื้อ จึงมีข้อเสนอให้มีการศึกษาวิจัยเบื้องต้นในเรื่อง

๑. พัฒนาการดูแลรักษาที่บ้านและป้องกันการแพร่เชื้อ
๒. การให้ยาฟ้าทะลายโจรในการรักษา COVID-19

ในการนี้ กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ได้จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ในการนำการใช้ฟ้าทะลายโจรในการระบอบของโรค COVID - 19 เรียบร้อยแล้ว เห็นสมควรประชาสัมพันธ์ ให้กับประชาชนทั่วไป เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการดูแลรักษาผู้ป่วยระยะเริ่มต้น ณ ที่บ้านหรือในชุมชน โดยมีการใช้ยาฟ้าทะลายโจรควบคู่กับการรักษาโรค COVID - 19 ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา ให้เป็นนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขต่อไป จะเป็นพระคุณ

(นางอัมพร เบนจพหลพิทักษ์)

อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

เรียน ปลัดกระทรวงสาธารณสุข
เพื่อโปรดพิจารณา
จะเป็นพระคุณ

๒๖ พ.ค. ๖๔

(นางสาวณิชา พวงเงิน)
นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการพิเศษ
แทนผู้อำนวยการกองกลาง
- ๕ ก.ค. ๒๕๖๔

(นายณรงค์ สายวงศ์)
รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข
หัวหน้ากลุ่มภารกิจด้านพัฒนาการแพทย์

จบ - ๒๖ ก.ค. ๖๔

(นายเกียรติภูมิ วงศ์รจิต)
ปลัดกระทรวงสาธารณสุข
- 8 ก.ค. 2564

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ในการนำการใช้ฟ้าทะลายโจรในการระบาดของโรค COVID-19

ภก.กิตติ สุคันโธ ภญ.วรสุตา ยุงทอง
นพ.ธิตี แสงธรรม นพ.เทวัญ ธาณิรัตน์ นพ.กุลธนิศ วนรัตน์

ศ.พญ.สยามพร ศิรินาวิน

29 มิถุนายน 2564

บทสรุปผู้บริหาร

ด้วยสถานการณ์ระบาดของโรค COVID-19 ที่รุนแรงส่งผลให้บางพื้นที่มีผู้ติดเชื้อพร้อมกันจำนวนมาก รื้อการรักษ และกลุ่มเสี่ยงที่รอการคัดกรองจำนวนมาก และมีหลักฐานจากการวิจัยว่า ยา andrographolide ในฟ้าทะลายโจร มีประโยชน์ในการรักษาผู้ติดเชื้อ SARS-CoV-2 ในระยะเริ่มต้น ขณะที่ยังไม่มีอาการหรือมีอาการน้อย สามารถป้องกันไม่ให้เกิดปอดอักเสบ ทั้งนี้ ไม่แนะนำให้คนเหล่านั้นเดินทาง หรือตรวจหาที่ตรวจ ซึ่งทำให้ไม่ได้พัก และอาจทำให้แพร่กระจายของเชื้อ จึงมีข้อเสนอ

1. พัฒนาการดูแลรักษาที่บ้านและป้องกันการแพร่เชื้อ สำหรับผู้ที่อาจจะติดเชื้อหรือมีผลการตรวจยืนยันว่าติดเชื้อ SARS-CoV-2 ซึ่งอยู่ระยะเริ่มต้นของการติดเชื้อ ทั้งผู้ติดเชื้อที่ไม่มีอาการหรือมีอาการน้อยโดยมีหลักการดังนี้

1.1 บุคคลนั้นๆ ควรพักทันทีที่คิดว่าติดเชื้อหรือพิสูจน์แล้วว่าติดเชื้อ ได้รับอาหารและน้ำอย่างเพียงพอ ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญในการรักษา รวมทั้งได้รับความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตน และมีผู้ช่วยดูแล สังเกตอาการที่ควรจะไปพบแพทย์

1.2 เริ่มให้ ยาฟ้าทะลายโจร ที่มีสาร Andrographolide ในปริมาณที่กำหนดโดยเร็วที่สุด แก่ผู้ป่วย COVID-19 ในระยะเริ่มต้นทุกราย ทั้งที่ไม่มีอาการหรือมีอาการน้อย รวมถึงผู้ที่มีความเสี่ยงสูงโดยให้ยาฟ้าทะลายโจร ในขนาดที่มีสาร andrographolide 180 มก./วัน แบ่งให้วันละ 3 ครั้ง เป็นเวลา 5 วัน

1.3 ในกรณีที่ยังไม่สามารถตรวจทางห้องปฏิบัติการเพื่อยืนยันการติดเชื้อได้ หรือยังไม่ทราบผลการตรวจเชื้อ สามารถเริ่มยาฟ้าทะลายโจรได้เลย เพราะเมื่อผลตรวจเป็นลบ ก็ไม่สามารถบอกได้ว่าไม่ติดเชืวก่อนครบ 14 วัน แต่ทั้งนี้ ต้องใช้ข้อมูลระบาดวิทยาเพื่อพิจารณาว่ามีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อหรือไม่ ร่วมกับอาการทางคลินิก

2. การให้ยาฟ้าทะลายโจรในการรักษา COVID-19

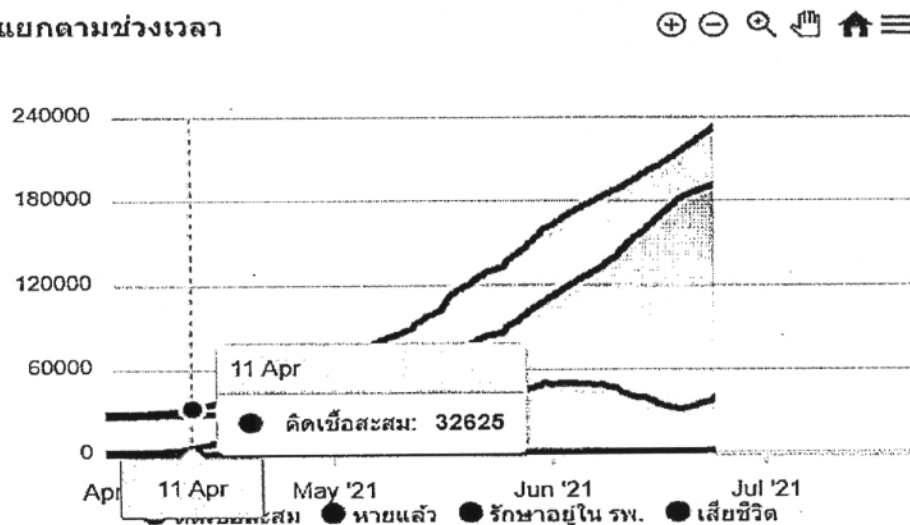
2.1 ผู้ป่วย COVID-19 ในระยะเริ่มต้นทุกรายที่ไม่มีข้อห้ามต่อการให้ยาฟ้าทะลายโจร ไม่ว่าจะไม่มีอาการหรือมีอาการน้อย รับประทานยาฟ้าทะลายโจรโดยเร็วที่สุด ในขนาดของ andrographolide ที่ถูกต้อง คือ 180 มก./วัน แบ่งให้วันละ 3 ครั้ง เป็นเวลา 5 วัน เพื่อป้องกันการเกิดปอดอักเสบ

2.2 ผู้สัมผัสเชื้อที่มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อและมีโอกาสในการติดเชื้อสูง สามารถพิจารณาเริ่มการรักษาด้วย andrographolide จากยาฟ้าทะลายโจรก่อนการตรวจหาเชื้อ แนะนำให้กักตัวฟ้าทะลายโจรเป็นเวลา 5 วัน และปฏิบัติตามข้อแนะนำของ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุขเรื่องการทำให้ Home Isolation

1. สถานการณ์ปัจจุบัน

ปัญหาของสถานการณ์โรค COVID-19 ในขณะนี้ กำลังล้นระบบรองรับของสาธารณสุข โดยมีผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้นจำนวนมากทุกวัน ตั้งแต่เมษายน 2564 เป็นต้นมา (รูปที่ 1) และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน (รูปที่ 2) ซึ่งจากข้อมูลจะเห็นได้ว่า ผู้ป่วยสะสมมีจำนวนเพิ่มขึ้น แต่จำนวนเตียงที่สามารถรับผู้ป่วยเข้ารักษาอยู่ในโรงพยาบาลนั้น ไม่เพิ่มขึ้นในสัดส่วนเดียวกัน สอดคล้องกับรายงานจากสื่อและสื่อสังคมที่ผู้ป่วยเข้าไม่ถึงการรักษา รอเตียงนาน เตียงไม่พอ (รูปที่ 3) (รายการฟังหูไว้หู 24 มิถุนายน 2564, facebook โรงพยาบาลบ้านแพ้ว องค์การมหาชน วันที่ 27 มิถุนายน 2564) ส่งผลให้ผู้ติดเชื้อต้องดูแลตนเองที่บ้านไปก่อน (news.true, ThaiPublica, Thai PBS, ประชาชาติธุรกิจ)

แยกตามช่วงเวลา

รูปที่ 1 รายงานผู้ป่วย COVID-19 ที่เพิ่มขึ้น โดยเริ่มมีความชันเปลี่ยนไปในช่วงกลางเดือนเมษายน 2564 หรือช่วงสงกรานต์ ซึ่งเป็นวันหยุดยาวและมีประชาชนเดินทางเป็นจำนวนมาก

ที่มา: รายงานสถานการณ์โควิด-19 กรมควบคุมโรค วันที่ 26 มิถุนายน 2564 เวลา 15:10 น. URL: <https://covid19.th-stat.com/>

สถิติทั่วไป

อายุน้อยสุด

0.01 ปี

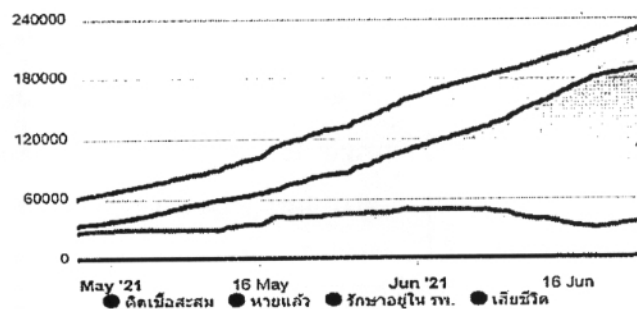
อายุมากที่สุด

107 ปี

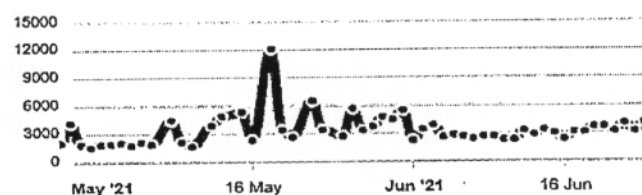
อายุเฉลี่ย

36 ปี

แยกตามช่วงเวลา

จำนวนการพบผู้ป่วยใหม่

รูปที่ 2 รายงานผู้ป่วย COVID-19 ที่เพิ่มขึ้นในประเทศไทยถึงวันที่ปัจจุบัน (สืบค้น 27 มิถุนายน 2564)
ที่มา: รายงานสถานการณ์โควิด-19 กรมควบคุมโรค วันที่ 26 มิถุนายน 2564 เวลา 15:10 น.

URL: <https://covid19.th-stat.com/>

ประกาศ โรงพยาบาลบ้านแพ้ว

เนื่องด้วยสถานการณ์การระบาดของโควิด-19
มีความรุนแรงมากขึ้น ส่งผลให้จำนวน **เตียงผู้ป่วย**
สำหรับผู้ป่วยโควิด-19 ของโรงพยาบาลบ้านแพ้ว **เต็ม**

ในกรณีผู้ป่วยที่มารับตรวจหาเชื้อโควิด-19
กับทางโรงพยาบาล หากผลเป็นติดเชื้อ
ทางโรงพยาบาลจะดูแลผู้ป่วยเพื่อรักษาตัว
ยังโรงพยาบาลสนาม

ทางโรงพยาบาลบ้านแพ้ว จึงขออภัยในความไม่สะดวกมา ณ ที่นี้

ตั้งแต่วันที่ 27 มิถุนายน 2564 เป็นต้นไป
หรือจนกว่าสถานการณ์การระบาดจะดีขึ้น

ประกาศ ณ วันที่ 26 มิถุนายน 2564 เวลา 23.00 น.
BGH | โรงพยาบาลบ้านแพ้ว
BANGPAE GENERAL HOSPITAL

รูปที่ 3 ประกาศของโรงพยาบาลบ้านแพ้วผ่านสื่อสังคม
(facebook โรงพยาบาลบ้านแพ้ว องค์การมหาชน 27 มิถุนายน 2564)

ในขณะที่การให้วัคซีนจนถึงวันนี้ ครอบคลุมได้ประมาณ 9% ของประชากรไทย (The Standard 24 มิถุนายน 2564) และวัคซีนที่ประชาชนกำลังได้รับ มีประสิทธิภาพลดลงกับเชื้อกลายพันธุ์ (Sinovac WHO 24 พฤษภาคม 2564, Wang 2021, Reuters 25 มิถุนายน 2564; AstraZeneca Bian 2021, Madhi 2021, US CDC p.23; 23 มิถุนายน 2564) ที่กำลังจะระบาดในประเทศไทย (PPTV 23 มิถุนายน 2564, ฐานเศรษฐกิจ 22 มิถุนายน 2564, TNN online 22 มิถุนายน 2564) ประชาชนจึงยังมีความเสี่ยงในการติดเชื้อสูงในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่สัมผัสโรคใกล้ชิดกับผู้ติดเชื้อที่ได้รับการตรวจยืนยันแล้ว หรือที่เรียกว่า “ผู้สัมผัสเสี่ยงสูง” (กรมควบคุมโรค, US CDC)

ในกรณีผู้ติดเชื้อที่ไม่แสดงอาการหรือมีอาการป่วยไม่รุนแรง (ไม่มีปอดอักเสบ) ได้มีข้อเสนอแนะในการดูแล คือ ให้เข้ารับการดูแล รักษา และป้องกันการแพร่เชื้อ ในโรงพยาบาลหรือสถานที่ที่รัฐจัดให้ (กรมการแพทย์ 25 มิถุนายน 2564) แต่ด้วยสถานการณ์ที่มีผู้ติดเชื้อจำนวนมากจนเกินศักยภาพของระบบสาธารณสุข ข้อปฏิบัติดังกล่าวจะไม่สามารถทำได้ตามข้อมูลที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

อาการเจ็บป่วยเล็กน้อยที่เกิดขึ้นนั้น ส่วนใหญ่หายได้เอง และอาจรักษาตามอาการ ซึ่งในประเด็นนี้ ผู้ติดเชื้อหรือผู้ป่วยสามารถดูแลรักษาตัวเองได้ โดยการพักผ่อนพร้อมกับได้รับน้ำและอาหารอย่างเพียงพอ ใช้อาบน้ำหรืออาบน้ำซึ่งหาได้ง่าย เช่น ยาลดไข้ ยาแก้ไอ และสามารถรับรู้และติดตามอาการของตนเองได้ เช่น หอบเหนื่อยมากขึ้น ยกเว้นกรณีค่าออกซิเจนในเลือดต่ำชนิดไม่แสดงอาการ (asymptomatic hypoxia) ซึ่งต้องใช้เครื่องมือช่วยตรวจวัด (Brouqui 2021) อย่างไรก็ตาม อุปกรณ์ดังกล่าวในปัจจุบันสามารถหาซื้อได้ง่าย (online market เช่น Shopee, Lazada, JD Central) หรือมีใช้อยู่แล้วในอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สมัยใหม่ รวมทั้งยังสามารถใช้งานได้ง่าย โดยไม่ต้องกำกับดูแลโดยบุคลากรทางการแพทย์ (Droidsans smartphone, smart watch)

2. ข้อสังเกตต่อสถานการณ์ปัจจุบัน

การรอการรักษานานไม่ได้เกิดขึ้นเพียงแค่การรอเตียงเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการรอเข้ารับการตรวจหาการติดเชื้อหรือรอผลการตรวจเชื้อ ซึ่งมีการจำกัดคิวตรวจและรอผลตรวจนาน จนไม่ได้รับการรักษาทันเวลา (7HD ร้อนออนไลน์ 30 เมษายน 2564, ประชาชาติธุรกิจ 29 เมษายน 2564, Pantip.com 1 พฤษภาคม 2564) ในขณะที่ค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการตรวจยังมีราคาสูง และในหลายกรณีที่ใช้อย่างไม่สมเหตุผล (rRT-PCR hdmall 2500 - 4000 บาท โรงพยาบาลกรุงเทพ 3000 - 3500 บาท)

ในมุมมองของประชาชน การตัดสินใจไปตรวจอาจเกิดจาก 2 กรณี คือ (1) มีอาการเข้ากันได้กับ COVID-19 และ (2) ทราบว่าตนเองเป็นผู้สัมผัสเสี่ยงสูง ซึ่งไม่ว่าผลตรวจจะเป็นอย่างไร จะพบเชื้อหรือไม่ สิ่งที่ประชาชนต้องเสียแน่นอน คือ ค่าตรวจคัดกรอง COVID-19 ในวันที่ 0 และ 7 หรือ 13 และ เวลาที่ใช้กักตัว 14 วัน (กรมควบคุมโรค 13 เมษายน 2564, กรมควบคุมโรค 25 มิถุนายน 2564) ซึ่งควรเป็นสถานพยาบาลหรือสถานที่ที่รัฐจัดให้ เพื่อลดความเสี่ยงในการแพร่กระจายเชื้อให้กับบุคคลอื่นในบ้าน (Feng 2020) แต่ในสถานการณ์ที่ระบบสาธารณสุขไม่อาจรองรับไหว ประเทศไทยอาจต้องพิจารณารูปแบบการดูแลผู้ป่วยในลักษณะการกักตัวที่บ้านและชุมชนช่วยกันดูแล โดยการให้

ความรู้ความเข้าใจ ให้ความช่วยเหลือและเกื้อหนุนสิ่งที่ขาดแคลน แล้วเข้ารับการรักษาในสถานพยาบาล เมื่อเริ่มเกิดภาวะปอดอักเสบ ในทำนองเดียวกับการปฏิบัติในประเทศอังกฤษ และ สหรัฐอเมริกา

ในกรณีที่เป็นผู้ป่วยอาการไม่รุนแรง ไม่มีปอดอักเสบ ได้มีแนวทางเวชปฏิบัติ กรณีติดเชื้อไวรัสโคโรนา-2019 ให้พิจารณาใช้ยา favipiravir ทั้งนี้ จากหลักการของการรักษาการติดเชื้อที่จะเกิดอาการรุนแรงได้ในช่วงเฉียบพลัน จะต้องเริ่มยากำจัดไวรัสให้เร็วก่อนที่ไวรัสจะเพิ่มจำนวนมากและผู้ติดเชื้อจะมีอาการหนัก ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงในการเกิดโรครุนแรงได้ อย่างไรก็ตาม ค่าใช้จ่ายสำหรับยา favipiravir ประมาณ 5000 - 8750 บาท/คน หรือในอนาคตหากจะผลิตเองในประเทศ จะเหลือราคาประมาณ 2500 - 4375 บาท/คน (ไทยรัฐออนไลน์ 27 เมษายน 2564) ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูงมาก (กรุงเทพธุรกิจ 23 เมษายน 2564) ทั้งนี้ favipiravir เป็นยาที่ราคาแพง หาใช้ได้ยาก ประเทศไทยไม่สามารถผลิตวัตถุดิบได้เอง ซึ่งมีผลต่อความมั่นคงทางยา รวมทั้งประสิทธิภาพของ favipiravir ยังเป็นที่น่าเคลือบแคลงสงสัย และมีผลข้างเคียงที่ต้องระวังมากมาย (Pilkington V, 2020)

3. ข้อมูลเกี่ยวกับฟ้าทะลายโจรในการรักษา COVID-19

ที่ผ่านมา ยาฟ้าทะลายโจรได้รับการบรรจุในบัญชียาหลักแห่งชาติเป็นยาสามัญประจำบ้าน ใช้แก้อาการท้องร่วง หรือ อาการหวัด เจ็บคอ (ราชกิจจานุเบกษา บัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2562) และต่อมาได้เพิ่มการใช้ในผู้ป่วย COVID-19 ที่มีความรุนแรงของโรคน้อย เพื่อลดการเกิดโรคที่รุนแรง [ราชกิจจานุเบกษา บัญชียาหลักแห่งชาติด้านสมุนไพร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564] โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานด้านความปลอดภัยของยาฟ้าทะลายโจรซึ่งมีการใช้กันมานาน และข้อมูลที่แสดงถึงประสิทธิผลในการป้องกันปอดอักเสบในผู้ป่วย COVID-19 ในระยะเริ่มต้น ซึ่งยังไม่มีอาการหรืออาการน้อย ดังนี้

3.1 ผลการศึกษาโดยสร้างรูปแบบการทำงานของสารเคมีโดยระบบคอมพิวเตอร์ (*in silico* study) พบว่าสาร andrographolide ซึ่งเป็นสารสำคัญของฟ้าทะลายโจร ยับยั้งการทำงานของเอนไซม์ main protease ของ SARS-CoV-2 ซึ่งเป็นเอนไซม์สำคัญที่ SARS-CoV-2 ต้องใช้ในการเพิ่มจำนวนไวรัสในเซลล์ (Murugan et al., 2020; Shi et al., 2020; Enmozhi et al., 2021; Hiremath et al., 2021)

3.2 การศึกษาในห้องปฏิบัติการของนักวิจัยไทย โดยใช้เซลล์เนื้อเยื่อจากทางเดินหายใจ พบว่าฟ้าทะลายโจร หรือ สาร andrographolide ไม่ป้องกันการที่ SARS-CoV-2 จะเข้าเซลล์ แต่ยับยั้งการเพิ่มจำนวนของไวรัสในเซลล์ได้ (Phumiamorn S, 2020 กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์; Sa-Ngiamsumtorn et al., 2021).

3.3 ข้อมูลการวิจัยจำนวนมาก พบว่าฟ้าทะลายโจร มีฤทธิ์ด้านจุลชีพหลายชนิด ทั้งแบคทีเรียและไวรัส, ลดการอักเสบ ลดไข้ และปรับปฏิกิริยาภูมิคุ้มกันให้สมดุลย์ (Hossain et al., 2021; Dai et al., 2019; Burgos 2021) ทั้งนี้ การเพิ่มจำนวนของไวรัสในเซลล์ และปฏิกิริยาภูมิคุ้มกันที่รุนแรง เป็นสาเหตุหลักของการป่วยหนักของผู้ป่วย COVID-19 ได้มีข้อเสนอแนะการใช้ยาลดปฏิกิริยาที่ก่อการอักเสบ เพื่อ

ลดความรุนแรงของโรค เช่น สเตอรอยด์ชนิดฉีดหรือพ่น (WHO 2020, Ramakrishnan 2021, PRINCIPLE Collaborative Group 2021)

3.4 ข้อมูลการวิจัยโดยกรมการแพทย์แผนไทยฯ และภาคีต่างๆ พบว่า andrographolide ในฟ้าทะลายโจร ช่วยป้องกันไม่ให้เกิดภาวะปอดอักเสบ ในผู้ติดเชื้อ SARS-CoV-2 ในระยะเริ่มต้น ขณะที่ยังไม่มีอาการหรือมีอาการน้อย

1. การวิจัยเชิงทดลองแบบสุ่มและมีกลุ่มควบคุมปกปิดสองทาง (double-blind, placebo-controlled RCT) พบว่า andrographolide ลดการเกิดปอดอักเสบ [0/29 (0%) เทียบกับ 3/28 (10.7%)] ; มีแนวโน้มลดการตรวจพบเชื้อ 5 วันหลังได้รับยา [10/29 (34.5%) เทียบกับ 16/28 (57.1%)] (Wanaratna K, et al; 2021 รอกการตีพิมพ์)

2. การวิจัยเปรียบเทียบโดยเก็บข้อมูลย้อนหลัง (retrospective, comparative cohort study) พบเช่นเดียวกันว่า andrographolide ลดการเกิดปอดอักเสบ [1/243 (0.4%) เทียบกับ 71/296 (24.0%)] โดยมีประสิทธิภาพในการป้องกันการเกิดปอดอักเสบ 98.3% (95%CI 87.7-100) และพบว่าการให้ยาอย่างถูกต้องและทันเวลา ในผู้ติดเชื้อระยะแรกจำนวน 4 คน จะสามารถลดผู้ที่เกิดปอดอักเสบต่อไปได้ถึง 1 คน (number needed to treat, NNT = 4; 95%CI 3, 5) ผู้ป่วย 1 รายที่ได้รับยาฟ้าทะลายโจรแต่ป้องกันปอดอักเสบไม่ได้ในรายงานนี้ ได้รับยาซ้ำ คือในวันที่ 11 หลังเริ่มมีอาการ (Benjaponpitak A, et al.; 2021 รอกการตีพิมพ์)

3. การเปรียบเทียบการใช้ยาในกลุ่มผู้ต้องขัง 120 คน พบว่า ยาฟ้าทะลายโจรว่าสามารถลดเชื้อในทางเดินหายใจได้เร็วกว่า favipiravir และป้องกันปอดอักเสบได้ดี (facebook live กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก)

4. ข้อมูลจากทัศนสถานที่มีการระบาดของ COVID-19 พบว่าในทัศนสถานที่มีระบบการจัดการให้ผู้ติดเชื้อได้รับยาฟ้าทะลายโจรตามแนวทางจากงานวิจัย ได้แสดงว่าเป็นประโยชน์อย่างมากในการรักษา ส่วนกรณีที่ไม่ได้ผลดี เกือบทั้งหมดเกิดจากการให้ยาไม่ถูกชนิด ไม่ถูกขนาด หรือเริ่มการให้ยาช้า

3.5 ประเทศจีนได้ผลิตยาชนิดฉีด ซึ่งเป็น andrographolide sulfate ในชื่อ Xiyanping injection, (Zhang 2021) และได้รายงานการวิจัยแบบทดลองเปรียบเทียบชนิดสุ่มการให้ยาและไม่ให้ยา ในผู้ติดเชื้อที่มีอาการน้อยและปานกลาง 130 คน พบว่า ทำให้ผู้ป่วยหายเร็วขึ้น ลดการลุกลามไปสู่โรคที่รุนแรง ทำให้ไวรัสหมดไปเร็วขึ้น และไม่พบอาการไม่พึงประสงค์ที่รุนแรง

3.6 ประเทศที่มีอากาศเย็นไม่สามารถปลูกฟ้าทะลายโจรได้ แต่ทั้งนี้ ประเทศเหล่านั้นก็มีบทความที่แสดงความสนใจต่อข้อมูลจากประเทศไทยอย่างมาก

3.7 ค่าใช้จ่ายจากยาฟ้าทะลายโจรที่คำนวณอย่างคร่าวๆ คือ 36 บาท/คน/วัน หรือ 180 บาท/คน/การรักษา 5 วัน ถ้าใช้ในทันทีกับผู้ป่วยใหม่ซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้นรายวันในขณะนี้ ประมาณ 4,000 คน/วัน จะมีค่าใช้จ่าย 144,000 บาท/วัน หรือ 720,000 บาท/การรักษา 5 วัน

3.8 ข้อมูลงานวิจัยของไทยที่น่าเสนอข้างต้น ชี้แนะว่ายาฟ้าทะลายโจรลดความเสี่ยงของการเกิดปอดอักเสบได้ถึงประมาณ 90% ซึ่งเป็นการลดผู้ป่วยหนักที่ต้องเข้ารับการรักษา และลดอัตราการ

ตาย ในขณะที่ผู้ที่เสียชีวิตประมาณวันละ 30 ราย (ล่าสุดเป็น 42 ราย เมื่อ 27 มิถุนายน 2564) ซึ่งค่า ยาฟ้าทะลายโจรจำนวนน้อยนิดดังกล่าว (เสนอในข้อ 3.7) จะช่วยลดอัตราการครองเตียง การใส่ท่อ ช่วยหายใจ การเข้าหอผู้ป่วยวิกฤต (ICU) รวมถึงช่วยลดภาระของบุคลากรทางการแพทย์ จากการลด ผู้ป่วยหนัก และ ผู้ป่วยที่จะถึงแก่กรรม ตามหลักการควบคุมโรคระบาด

อีกทั้ง การที่สาร andrographolide ฟ้าทะลายโจร เป็นยาในอุดมคติในการรักษาผู้ติดเชื้อ SARS-CoV-2 เพราะเป็นยาที่ “ปลอดภัย ได้ผลดี ราคาถูก และผลิตใช้ได้ง่ายในประเทศไทย” (Safe, Effective, Economical, Available) จึงสามารถที่จะนำมาใช้กับผู้ที่มิข้อมูลจากประวัติการสัมผัสโรค และข้อมูลทางคลินิกที่ชี้แนะว่ามีโอกาสติดเชื้อ โดยไม่จำเป็นต้องตรวจยืนยันทางห้องปฏิบัติการ ซึ่งเป็นหลักการในการวินิจฉัยและการรักษาทางการแพทย์โดยปกติ

4. ข้อเสนอที่เกี่ยวข้องกับการใช้ยาฟ้าทะลายโจรในการรักษา COVID-19

จากการที่ 1) มีผู้ป่วยเพิ่มขึ้นและเกินกว่าที่ระบบสาธารณสุขจะรองรับ รวมทั้ง 2) มีการ วิจัยพบว่า สาร andrographolide ในยาฟ้าทะลายโจร สามารถรักษาผู้ติดเชื้อในระยะแรก ทั้งที่ ยังไม่มีอาการ หรือมีอาการน้อย ป้องกันไม่ให้โรครุนแรงขึ้น เกิดปอดอักเสบ

จึงมีข้อเสนอดังต่อไปนี้

4.1 ในขณะที่มีผู้ติดเชื้อพร้อมกันจำนวนมาก จนเกินกำลังการดูแลในระบบบริการสาธารณสุข ที่รับผู้ติดเชื้อเข้าไปในสถานที่เฉพาะ ควรที่จะพัฒนาการดูแลรักษาที่บ้านและป้องกันการแพร่เชื้อ สำหรับผู้ที่อาจจะติดเชื้อ หรือมีผลการตรวจยืนยันว่าติดเชื้อ SARS-CoV-2 ซึ่งอยู่ระยะเริ่มต้นของการ ติดเชื้อ ทั้งผู้ติดเชื้อไม่มีอาการหรือมีอาการน้อย โดยมีหลักการดังนี้

1. บุคคลนั้นๆ ควรจะได้พักทันทีที่คาดว่าติดเชื้อหรือพิสูจน์แล้วว่าติดเชื้อ ได้รับอาหาร และน้ำอย่างเพียงพอ ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญในการรักษา รวมทั้งได้รับความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติ ตน และมีผู้ช่วยดูแล สังเกตอาการที่ควรจะพบแพทย์

2. เริ่มให้ยาฟ้าทะลายโจร ที่มีสาร Andrographolide ในปริมาณที่กำหนดอย่างรวดเร็ว ที่สุด อย่างถูกชนิด ถูกขนาด โดยตระหนักถึงข้อห้ามและข้อควรระวัง และมีคำแนะนำในการจัดการ อาการไม่พึงประสงค์ที่ผู้ป่วยสังเกตได้ด้วยตนเอง เช่น อาการเวียนศีรษะจากความดันเลือดต่ำ ทั้งนี้ สารดังกล่าวมีฤทธิ์ยับยั้งการเพิ่มจำนวนของ SARS-CoV-2 จัดเป็นยาที่ “ปลอดภัย มีประสิทธิภาพในการรักษา COVID-19 ราคาถูก และผลิตได้เองในประเทศไทย”

3. ในกรณีที่ยังไม่สามารถตรวจทางห้องปฏิบัติการเพื่อยืนยันการติดเชื้อได้ หรือยังไม่ทราบผลการตรวจเชื้อ สามารถเริ่มยาฟ้าทะลายโจรได้ก่อน เพราะเมื่อผลตรวจเป็นลบ ก็ยังไม่สามารถบอกได้ว่าไม่ติดเชื้อก่อนครบ 14 วัน อีกทั้งไม่มีเหตุต้องเลือกการรักษาหรือต้องจ่ายราคาแพง แต่ทั้งนี้ ต้องใช้ข้อมูลระบาดวิทยาเพื่อพิจารณาว่ามีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อหรือไม่ ร่วมกับอาการทางคลินิก นอกจากนี้ การรอตรวจ ตรวจหาที่ตรวจ ทำให้ผู้นั้นไม่ได้พัก การรักษาล่าช้า และสิ้นเปลืองทรัพยากร

4.2 การให้ยาฟ้าทะลายโจรในการรักษา COVID-19

1. ผู้ป่วย COVID-19 ในระยะเริ่มต้นทุกรายที่ไม่มีข้อห้ามต่อการให้ฟ้าทะลายโจร ไม่ว่าจะมีอาการหรือมีอาการน้อย รับประทานยาฟ้าทะลายโจรโดยเร็วที่สุด ในขนาดของ andrographolide ที่ถูกต้อง คือ 180 มก./วัน แบ่งให้วันละ 3 ครั้ง เป็นเวลา 5 วัน (ถือ andrographolide เป็นสารสำคัญในการรักษา เพราะมีบทบาทหลักในการระงับการเพิ่มจำนวนไวรัสในเซลล์) เพื่อป้องกันการเกิดปอดอักเสบ ตามที่ระบุไว้ในบัญชียาหลักแห่งชาติ ทั้งนี้ ผู้ติดเชื้อที่ไม่มีอาการอาจจะอยู่ในระยะ pre-symptomatic และมีโอกาสเกิดปอดอักเสบได้เช่นเดียวกับผู้มีอาการน้อย

ข้อสนับสนุน: ข้อมูลหลายแหล่งสนับสนุนกันอย่างมีเหตุผล ซึ่งเชื่อได้ว่าฟ้าทะลายโจรมีประสิทธิผลในการรักษา COVID-19 และป้องกันการเกิดปอดอักเสบ

2. ผู้สัมผัสเชื้อที่มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อและมีโอกาสในการติดเชื้อสูง สามารถพิจารณาเริ่มการรักษาด้วย andrographolide จากยาฟ้าทะลายโจร ก่อนการตรวจหาเชื้อได้ โดยแนะนำให้กินยาฟ้าทะลายโจรเป็นเวลา 5 วันเป็นการรักษาและป้องกันการเกิดปอดอักเสบและ ปฏิบัติตัวตามข้อแนะนำของ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุขเรื่องการทำ Home Isolation

ข้อสนับสนุน: ในสถานการณ์ที่มีผู้ติดเชื้อไม่มาก หากตรวจพบเชื้อจะต้องเข้าไปแยกตัวเพื่อป้องกันการแพร่เชื้อ (isolation) โรงพยาบาล หรือสถานที่ที่รัฐจัดให้ ซึ่งสามารถให้การดูแลอย่างดี แต่กรณีที่มีการระบาดใหญ่ ผู้ติดเชื้อมาพร้อมๆ กันจำนวนมาก ระบบสาธารณสุขไม่อาจรองรับผู้ป่วยได้ การตรวจพบหรือไม่พบเชื้อ ไม่มีข้อแตกต่างในทางปฏิบัติ เพราะบุคคลดังกล่าวต้องกักตัวอยู่ที่บ้านเป็นเวลา 14 วัน อาจทำให้เกิดความลำบากในการแสวงหาการตรวจ รวมทั้งทำให้ไม่ได้พักผ่อนซึ่งมีผลให้โรคลุกลามได้ง่ายขึ้น และสิ้นเปลือง

5. การกำหนดมาตรฐานของสาร andrographolide ในสารสกัดหรือผงบดฟ้าทะลายโจร

ยาฟ้าทะลายโจรที่ใช้รักษา COVID-19 กำหนดด้วยขนาดสาร andrographolides คือ 180 มก./วัน สำหรับผู้ใหญ่ แบ่งให้ 3 เวลา นาน 5 วัน ซึ่งมักจะไม่สามารถทราบปริมาณของสาร andrographolides ในข้อมูลผลิตภัณฑ์ฟ้าทะลายโจร ที่ผลิตมาจำหน่าย ดังนั้น จึงได้มีการดำเนินการดังต่อไปนี้

5.1 มาตรการระยะสั้น สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ได้ขอให้ผู้รับอนุญาตตามความสมัครใจ ในการส่งตัวอย่างเพื่อวิเคราะห์หาปริมาณ andrographolides โดยสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์หรือกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ หรือห้องปฏิบัติการอื่นที่มีศักยภาพในการตรวจแล้วประกาศเป็น “ขนาดยาที่แนะนำให้ใช้รายชื่อการค้า” (คำนวณตามปริมาณ andrographolides แต่ละรุ่นการผลิต) บนเว็บไซต์ของ อย. โดยเภสัชกรชุมชนมีบทบาทแนะนำการใช้ยา (เทียบรุ่นการผลิตบนฉลากกับปริมาณ andrographolides บนเว็บไซต์ แล้วคำนวณเป็นขนาดยาให้กับคนในชุมชน)

5.2 มาตรการระยะกลาง ผู้รับอนุญาตขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือขึ้นทะเบียนใหม่ ภายใต้ช่องทาง Emergency Use Authorization (EUA) ซึ่งลดทอนเอกสารเหลือส่วนที่จำเป็นที่สุด คือ ข้อกำหนดมาตรฐานของวัตถุดิบ (มีอย่างน้อย identification และ quantitative analysis, assay) และคำนวณแล้วระบุปริมาณ andrographolides บนฉลาก ทั้งนี้ เอกสารทั้งหมดให้ส่งผ่านระบบ electronics ส่วนเอกสารกำกับยา ให้เป็นหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. ในการจัดทำเป็นมาตรฐานกลางให้กับผู้รับอนุญาตทุกราย

5.3 มาตรการระยะยาว อย. จัดทำข้อกำหนดวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป มีการรับรองวัตถุดิบ กำหนดฉลากและเอกสารกำกับยา และแก้ไขสรรพคุณเกี่ยวกับ COVID-19 ตามข้อมูลที่อาจเปลี่ยนแปลงไป และใช้เป็นมาตรฐานกลางให้กับผู้รับอนุญาตทุกรายที่ต้องการระบุสรรพคุณ COVID-19

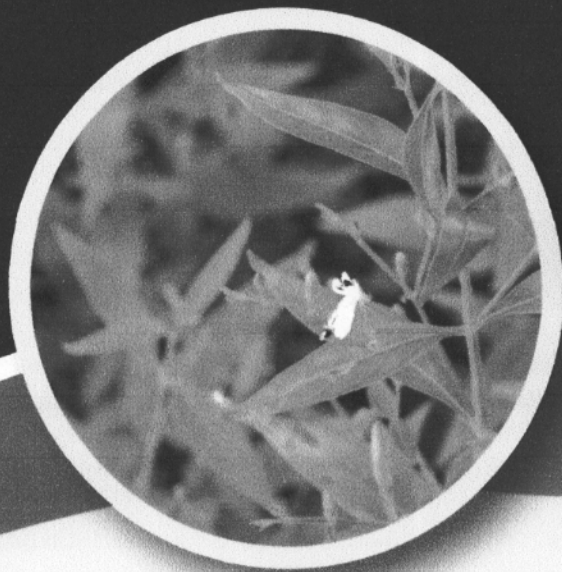
6. ข้อสรุป

ในสถานการณ์ที่ผู้ป่วยล้มศักยภาพของระบบสาธารณสุขอันจะรองรับได้ ประเทศไทยมียาฟ้าทะลายโจร ซึ่งได้รับการพิสูจน์ว่ามีประสิทธิภาพในการรักษาและป้องกันการเกิดปอดอักเสบ ในผู้ป่วย COVID-19 ระยะแรก และมีความปลอดภัยสูง **การใช้อย่างถูกต้อง**จะช่วยลดการเกิดโรคที่รุนแรง ลดภาระทางการแพทย์และค่าใช้จ่ายจำนวนมาก ทั้งด้านการตรวจทางห้องปฏิบัติการและการรักษา ส่วนผู้สัมผัสเสี่ยงสูง หรือผู้ที่มีข้อมูลประวัติและอาการเข้ากันได้กับ COVID-19 สามารถกินยาฟ้าทะลายโจรได้อย่างปลอดภัย และมีความคุ้มค่ากว่าการตรวจหาเชื้อ ซึ่งไม่ส่งผลการรักษาหรือป้องกันความรุนแรงของโรค

แนวทางปฏิบัติในการดูแลรักษาผู้ป่วยระยะเริ่มต้น ที่บ้านหรือในชุมชน โดยมีการใช้ยาฟ้าทะลายโจรในการรักษา จะช่วยให้ระบบสาธารณสุขเพิ่มขีดความสามารถในการดูแลผู้ที่ติดเชื้อ ให้มีความคุ้มค่าในด้านเศรษฐศาสตร์สาธารณสุข และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งเป็นการลดป่วยหนักและลดตาย ซึ่งต้องติดตามและพัฒนาต่อไป

ข้อควรรู้เกี่ยวกับ

การใช้ "สารแอนโดรกราโฟไลด์"
ในผลิตภัณฑ์ "ฟ้าทะลายโจร"
เพื่อ "การรักษาโควิด-19"

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
Department of Thai Traditional and Alternative Medicine